

Дата: 20.10.2021

Предмет: геометрія

Клас: 11

Тема уроку: Тіла обертання. Циліндр.

Циліндр

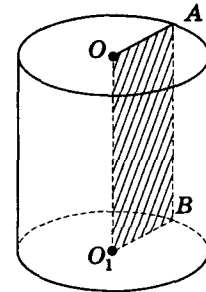
Прямим круговим циліндром називається тіло, утворене обертанням прямокутника навколо його сторони.

На зображено циліндр, утворений обертанням прямокутника $OABO_1$ навколо прямої OO_1 — осі циліндра.

Сторони OA і O_1B описують рівні кола, які лежать у паралельних площинах і називаються **основами циліндра**. Круги називаються **радіусами циліндра**. Сторона AB описує поверхню, яка називається **бічною поверхнею** циліндра. Відрізки бічної поверхні, які паралельні і дорівнюють AB , називаються **твірними циліндра**.

Висотою циліндра називається відрізок, перпендикулярний до основ циліндра, кінці якого належать основам. Висота циліндра дорівнює його твірній.

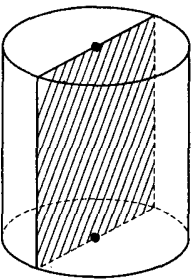
Осьовий переріз циліндра — прямокутник зі сторонами, що дорівнюють висоті циліндра і діаметру його основи (рис. 101).

пря-

Радіуси

с

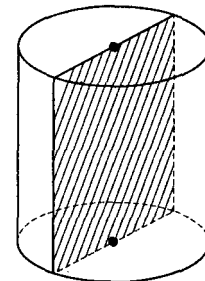
OO_1 — вісь циліндра, кола з центрами O і O_1 — основи циліндра

AB — твірна

$OB = O_1A$ = радіуси основи

$ABCD$ — осьовий переріз

д

круги

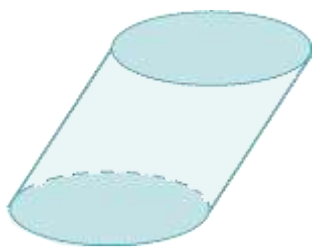
Рис. 101

Циліндр називається прямим, якщо його твірні перпендикулярні до площин основ.

При обертанні прямокутника навколо його сторони, як осі, утворюється циліндр.

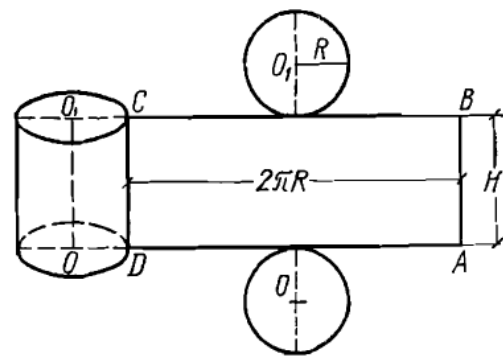
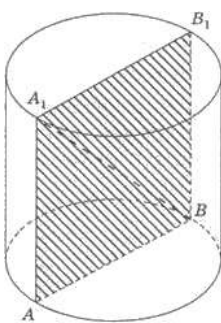
$ABOO_1$ — прямокутник, OO_1 — вісь утвореного циліндра ($AB \parallel OO_1$).

При розгортці циліндра ми отримаємо два кола (основи) та прямокутник (бічна поверхня циліндра)(розгорнути картонний макет циліндра)

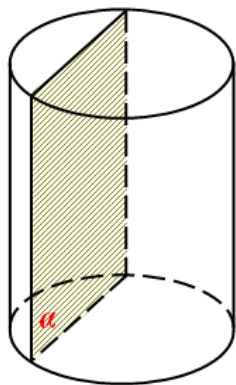

Якщо твірні циліндра не перпендикулярні площинам основ, то маємо похилий циліндр.

Перерізи

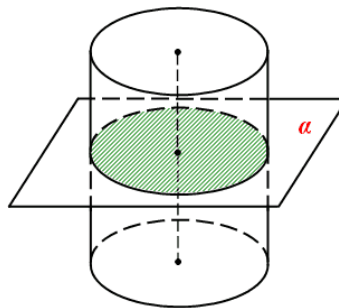

Означення. Переріз циліндра площиною, що проходить через його вісь, називається **осьовим перерізом циліндра**.

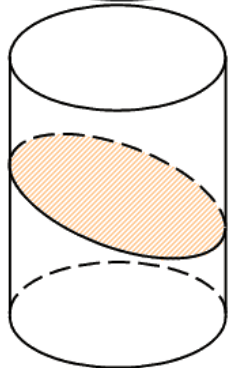

Площина, яка паралельна осі циліндра, або не має з ним спільних точок (1), або дотикається циліндра (має з поверхнею одну спільну пряму АВ (2)), або перетинає циліндр (3), в перерізі маємо прямокутник.

Площина, паралельна циліндра, перетинає по колу, яке дорівнює

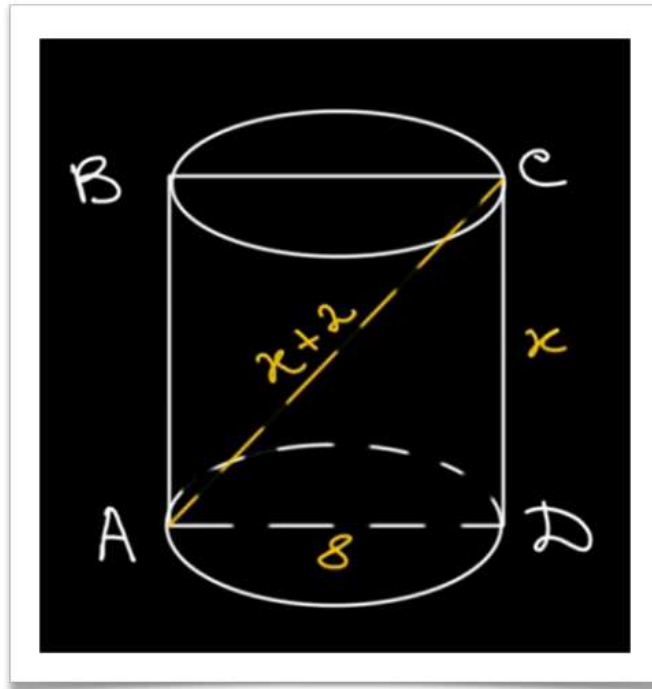
площині основи його бічну поверхню колу основи.

Загальний випадок - і не перпендикулярна осі випадку вона перетинає циліндричну поверхню по деякій лінії. Ця лінія - еліпс - та чудова лінія, по якій рухаються планети та штучні супутники.

1. Вироблення вмінь, розв'язування задач

Задача 1. Задано циліндр з радіусом основи 4 см та його осьовий переріз. Діагональ цього перерізу на 2 см більша ніж висота циліндра. Знайдіть площу осьового перерізу.

Нехай висота циліндра рівна x . Тоді діагональ осьового перерізу $x + 2$ за умовою.

Розглянемо трикутник ADC . Він прямокутний та має сторони $8, x, x + 2$.

З теореми Піфагора отримаємо:

$$x^2 + 8^2 = (x + 2)^2.$$

Звідки $x = 15$ см

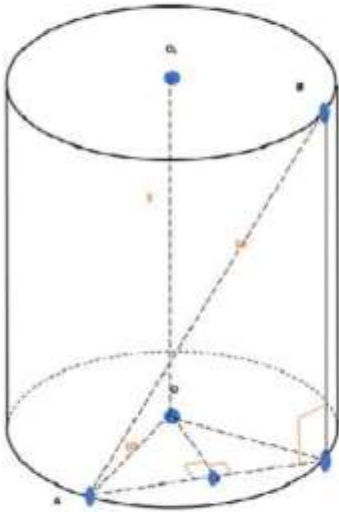
Тоді площа осьового перерізу, тобто площа прямокутника $ABCD$, дорівнює $S = 15 \cdot 8 = 120$ см квадратних.

Відповідь. 120 см квадратних.

Задача №2

Висота і радіус основи циліндра відповідно дорівнює **5 см** і **10 см**. Кінці відрізка завдовжки **13 см** лежать на колах різних основ циліндра.

Знайдіть відстань від осі циліндра до прямої, що містить цей відрізок.

Розв'язання

- BA = 13 см, O₁O = 5 см, OA = 10 см.**
- Відстань між прямими **O₁O** і **AB** – це довжина відрізка спільного перпендикуляра цих прямих. Знайдемо цей відрізок.
  - AC** – ортогональна проекція **AB** на площину нижньої основи.
  - Проведемо **OH ⊥ AC**.
Тоді за теоремою про три перпендикуляри **OH ⊥ AB**.
  - O₁O** – перпендикуляр до нижньої основи циліндра, тому **O₁O ⊥ OH**
Отже, **OH** – відстань між **OO₁** і **AB**

$$\begin{aligned} 3. \quad \Delta BSA, \angle C = 90^\circ, BC = O_1O = 10: \quad AC &= \sqrt{AB^2 - BC^2} \\ AC &= \sqrt{13^2 - 5^2} = 12 \text{ (см)} \end{aligned}$$

$$4. \quad \Delta OAC, OA = OC, OH \perp AC, \text{ тому } AH = HC = \frac{1}{2} AC = 6 \text{ (см)}$$

$$\begin{aligned} 5. \quad \Delta OAH, \angle H = 90^\circ: \quad OH &= \sqrt{OA^2 - AH^2} \\ OH &= \sqrt{10^2 - 6^2} = 8 \text{ (см)} \end{aligned}$$

Відповідь: 8 см

2. Перегляньте відео

https://www.youtube.com/watch?v=xR0oW3uM2b0&list=PLwQFD9Tkbc9ohOektRuZxcqxFH9_VY6gY

https://www.youtube.com/watch?v=Va86BjzINIg&list=PLwQFD9Tkbc9ohOektRuZxcqxFH9_VY6gY

3. Домашнє завдання

П.5. – опрацювати

№ 5.13, 5.15, 5.17

Виконання сфотографувати та надіслати в HUMAN або на електронну пошту
vikalivak@ukr.net